

**ТЕМА:** Історичний розвиток гостинності

**Мета:** ознайомити студентів із зародженням гостинності, еволюцією гостинності в Стародавні часи.

**Тип:** повідомлення та засвоєння нових знань

**Форма:** лекція

**Обладнання:** конспект лекції, дидактичний матеріал, завдання до виконання самостійної роботи

**Рекомендована література:**

1. Головка О.М., Кампов Н.С., Махлинець С.С., Симочко Г.В. Організація готельного господарства: навч. посіб. К.: Кондор, 2012. 338 с.
2. Данько Н. І. Основи готельно-ресторанної справи : навчальний посібник Н. І. Данько, А. Ю. Парфіненко, П. О. Подлепіна, О. О. Вишневська [за заг. ред. А. Ю. Парфіненка]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 288 с.
3. Готельно-ресторанна справа. Навчально-методичне видання. Книга 1. Б. М. Андрушків, Л. Я. Малюта, Г. Й. Островська та ін. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 268 с.
4. Давидова О.Ю. Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві: підруч. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2018. 487 с.

**План**

1. Зародження гостинності
2. Еволюція гостинності у Стародавні часи та у Середньовіччі
3. Розвиток підприємств гостинності у Старому та Новому світі

**Основні поняття:** *гостинність, індустрія гостинності, технологія обслуговування, модель гостинності, процес обслуговування, еволюція гостинності, підприємства гостинності, Старий світ, Новий світ.*

## *1. Зародження гостинності*

В епоху античності родину, що приймала гостей в своєму будинку, називали гостинною. За притулок в цей період грошей не брали. Мандрівники завжди могли знайти привітний прийом в приватних будинках. Перші ж згадки про гостьові підприємства припадають на період античності. Ними були караван-сараї, таверни, постоялі двори. **Караван-сараї** представляли собою 2-х, 3-х поверхові будинки. Частину приміщень першого поверху займав господар зі своєю родиною, решта приміщень була облаштована для прийому гостей. На цьому ж поверсі передбачалося місце для стійла коней. Все це було обнесено оборонними мурами для захисту від розбійників та непогоди.

Ці заклади не були схожими один на одного, в кожній місцевості дизайн приміщень караван-сараю залежав від клімату, рельєфу, вимог безпеки, доступності будівельних матеріалів. Якщо в період становлення в мусульманських країнах послуги караван-сараїв надавалися безкоштовно, що пояснювалося релігійними міркуваннями, то пізніше дах та харчування протягом трьох днів надавалися за рахунок держави, решту днів необхідно було оплатити мандрівникові. На територіях східніше Константинополя, крім такого «пансіону», бідним мандрівникам додатково безкоштовно видавалася пара взуття. Караван-сараї розташовувалися на території Туреччини, Ірану, Афганістану, північної Індії (палац Тадж-Махал). Виникнення перших спеціалізованих підприємств готельної індустрії пов'язано з Древнім Римом та Древньою Грецією (близько 50-й р. до н. е). На той час велика кількість чиновників і купців активно подорожували у справах. У зв'язку з потребою в їх розміщенні формувалася доволі розгалужена мережа державних та приватних постоялих дворів і таверн. Римляни будували засоби розміщення як засіб відшкодування витрат на будівництво доріг. Внеском греків в розвиток гостинності стало проведення Олімпійських ігор, на час проведення яких зводили палаткові містечка, збільшували кількість таверн та інших закладів гостинності.

**Таверни** – це заклади, що надавали послуги з харчування та мали

приміщення для розміщення мандрівників. Проте мова щодо комфорту навіть не йшла, адже, ночували зазвичай в одному приміщенні з тваринами, а само спальне місце являло собою солому на підлозі. В Римі таверни можна було розпізнати за колонами, навколо яких висіли ланцюги фляг та червоні ковбаси. Підлога була прикрашена яскравою мозаїкою, стіни прикрашалися картинами. Разом з тим, репутація власників таверн була низькою, їх підозрювали в шахрайстві, утриманні «гнізд гріха». Розвиток торгівлі та пов'язані з нею тривалі поїздки вимагали організації не лише харчування, але й ночівлі. Ці обставини визначили появу іншого типу закладів розміщення – **постоялих дворів**. Постоялі двори розвивалися майже однаково і в Греції, і в Римі. Вони були одно-, двоповерховими будинками з окремими кімнатами для мандрівників, складськими приміщеннями, крамницями, майстернями, стійлами для коней. Постоялі двори зводилися зі знанням справи і для свого часу були досить зручними. Будувалися вони з каменю і мали у своєму розпорядженні необхідний перелік послуг. У зимовий час обігрівалися. У деяких дворах існувала кімната для умивання. Такі заклади характеризувалися вишуканим обслуговуванням, оригінальним архітектурним стилем. Пізніше Марко Поло говорив, що в них «і королю зупинитися не соромно». Постоялі двори, що розташовувалися в містах, мали систему водопостачання, яке здійснювалося за допомогою керамічних труб, туалет (латрик), водоймища, фонтани, декоративне озеленення. Користувалися послугами постоялих дворів багаті патриції, котрі подорожували з метою відвідування спортивних змагань, театрів, відомих храмів. Слідкували за порядком, чистотою і дотриманням законності під час обслуговування державні чиновники – **еділи**.

Постоялі двори зобов'язані були вести список гостей і бухгалтерію.

## ***2. Еволюція гостинності у Стародавні часи та у Середньовіччі***

У Європі після падіння Римської імперії діяльність закладів розміщення почала поступово завмирати і лише з часом, у зв'язку з масовими подорожами купців, підмайстрів, ремісників, учнів, артистів, паломників, знову починають розвиватися найрізноманітніші форми надання притулку, які на той час були безкоштовними. Заради любові до ближнього притулки надавалися церковними

організаціями, княжими дворами. Подальший розвиток готельної справи ознаменувався появою едикту Карла Великого (768–814 рр.) (імператора Великої Римської імперії), відповідно до якого на монастирі і церкві покладался обов'язок утримання «госпіцій». При цьому притулок мандрівникам й паломникам надавався безкоштовно лише на 2 дні. Госпіції влаштовувалися в населених пунктах і надавали притулок усім мандрівникам. Проте багатих і знатних гостей саджали поруч з головним прелатом, а бідняків розміщували і годували в окремих приміщеннях. Найзаможніші притулки пропонували мандрівникам безкоштовний хліб, послуги цирульника і чоботаря, фрукти і горіхи зі своїх погребів, шпиталі для безнадійно хворих і навіть освячене місце для поховання. Слід зазначити, що розцінок на кімнати не існувало, однак завжди власники очікували пожертви. Згодом церква стала відігравати вирішальну роль у житті суспільства і була єдиним авторитетом, який визнавали в будь-якій країні.

Особливого розвитку госпіції набули у Швейцарії, яка завдяки цьому має найстаріші готельні традиції і до сьогоднішнього дня користується у світі найвищим авторитетом в цій сфері.

**Постоялі двори** розташовувалися зазвичай на перетині важливих торговельних доріг або в центрі міста на ринковій площі, де знаходилися головний собор і ратуша. Зокрема, в північній Італії готельна справа стала основним бізнесом. Гільдії власників постоялих дворів процвітали, встановлюючи правила і статuti для своїх членів і для гостей. Наприклад, у Флоренції в 1282 році гільдія власників постоялих дворів контролювала цей бізнес до такої міри, що міські чиновники опитували мандрівників безпосередньо біля міських воріт і направляли їх до гільдії з подальшим розміщенням у певних готелях. Разом з тим, розвиток приватних закладів розміщення стримувався безкоштовними послугами, що їх надавали монастирі. Поштовх до розвитку приватних постоялих дворів і таверн в 1530 р. було здійснено королем Великобританії Генріхом VIII, який перевів церковну власність в світську. До XV ст. постоялі двори приєдналися до поштових станцій. По суті їх можна назвати прообразами мотелів. У великих містах

з'явилися гостинні двори, що відрізняються від постійних тим, що тут подорожні діставали можливість не тільки розміщення і харчування, але і здійснення комерційних операцій, тобто в гостинних дворах об'єднувалися мебльовані кімнати, торгові ряди, лавки, склади. Як правило, все це обносилося стінами і баштами з в'їзними комірами.

### *3. Розвиток підприємств гостинності у Старому та Новому світі*

В епоху Просвітництва виникло нове соціальне явище – туризм. Метою подорожей стало задоволення потреб у раціональному відпочинку, розвагах, виконанні релігійних призначень, лікуванні та рекреації. Основними категоріями туристів були дворяни.

Спочатку в цей період потребу у розміщенні задовольняли **постоялі двори**, які намагалися покращити умови проживання. В них чітко виконувались правила обслуговування гостей, які належали до різних соціальних верств. Зamoжні люди, зазвичай, обслуговувались в таверні або в своєму номері. Бідняки харчувались разом з господарями закладу, на кухні. Їм подавали просту їжу без права вибору, але за мінімальною ціною.

На рубежі XVI–XVII ст. основні вимоги, що визначають споживчий попит на послуги готелів, були в цілому сформовані. З розвитком видів транспорту, що дозволив поєднати швидкість і безпеку подорожей, а також з поширенням географії засобів розміщення, здатних прийняти клієнтів різного рівня і достатку, змінюється психологія споживача. Само слово «готель» з'явилося в XVIII ст. У Франції спочатку готелем іменували багатоквартирну будівлю, в якій квартири здавалися на місяць, на тиждень і навіть на один день, а пізніше – міський палац магната, місце перебування представництва іноземної держави або міських властей. Скоро цей термін широко розповсюдився і в Америці. Більшість таверн швидко перейменували в готелі, що, на думку власників, додавало їм європейський (французький) шик. Розглянемо особливості готелів в провідних країнах світу.

Особлива роль у розвитку підприємств індустрії гостинності належить США. На думку істориків, перший постійний двір тут з'явився значно пізніше,

ніж у Європі, лише в 1607 році. Американські постійні двори продовжували свій розвиток від англійських постійних дворів. Їх кількість збільшувалася по мірі того, як європейські переселенці освоювали нові території. Ці заклади були однотипними будівлями, про призначення яких можна було дізнатися ще здалеку. Як і в Європі, постійні двори в Америці будувалися і як житло для господарів, і як тимчасовий притулок для мандрівників, але це ще не були комерційні підприємства. Одна з перших таверн була відкрита в Бостоні в 1634 році. Американські **постоялі двори і таверни** часто копіювали англійські, тому що в ті роки саме англійський тип організації послуг гостинності в Західному світі вважався найкращим. З точки зору архітектури, розташування, пропонованого обслуговування американські постійні двори і таверни дещо нагадували європейські. Відрізнялися вони відсутністю дискримінації за класовою ознакою під час розміщення гостей. На відміну від європейських підприємств, які багато в чому виконували соціальну функцію, американські таверни з самого початку свого існування переважно мали комерційну спрямованість, тобто створювалися з метою отримання прибутку. Якісні зміни стали відбуватися лише наприкінці XVIII сторіччя. У 1794 році з'явився перший комерційний готель, зведений виключно з метою обслуговування клієнтів. Відкриття 70-кімнатного «Сіті-готелю» на Бродвеї в Нью-Йорку поклало початок будівництва готелів і в інших містах. Усі приміщення – як для відпочинку, так і для прийняття їжі – носили комунальний характер. У 1829 р. в Бостоні відкрився готель «Тремонт» – перший в США готель першого класу – з коридорними, реєстратурою (рецепцією), замками на дверях номерів (двомісних і одномісних) і навіть з безкоштовним милом для гостей. Він перевершив усі готелі Америки та Європи.

#### **IV. Підсумки заняття**

1. Назвіть основні чинник розвитку сфери гостинності.
2. Які Ви знаєте найстаріші заклади розміщення?
3. Особливості розвитку гостинності в період Середньовіччя.
4. Які характерні ознаки розвитку гостинності у Новий час?

